C/2025/2782

22.5.2025.

PADOMES IETEIKUMS

(2025. gada 13. maijs),

par eurozonas ekonomikas politiku

(C/2025/2782)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 136. pantu saistībā ar tā 121. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 3. panta 3. punkta a) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību ([2]), un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eurogrupa iekļaujošā sastāvā 2024. gada 4. novembrī nāca klajā ar paziņojumu par Eiropas ekonomikas konkurētspēju ("Eurogrupas paziņojums"), kurā uzsvēra, ka ir steidzami jārīkojas, lai ar vērienīgām investīcijām un strukturālām reformām novērstu Savienības produktivitātes, inovācijas un konkurētspējas atpalicību. Šo aicinājumu rīkoties pēc tam vēl vairāk akcentēja Eiropadome, 2024. gada 8. novembrī nākot klajā ar Budapeštas deklarāciju par jauno Eiropas konkurētspējas kursu ("Eiropadomes deklarācija"). Eurogrupas paziņojumā un Eiropadomes deklarācijā ir atspoguļoti ziņojuma "Eiropas konkurētspējas nākotne" (*Draghi* ziņojums) un ziņojuma "Daudz vairāk nekā tirgus" (*Letta* ziņojums) vispārējie secinājumi un apliecināta kopīga izpratne par Savienības ekonomikai priekšā stāvošajiem izaicinājumiem un iespējām. Tajos sniegts konteksts jaunās ekonomikas pārvaldības sistēmas ("sistēma") īstenošanai pēc Regulas (ES) 2024/1263, Padomes Regulas (ES) 2024/1264 ([3]) un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1265 ([4]) stāšanās spēkā 2024. gada 30. aprīlī. Šīs sistēmas mērķis ir nodrošināt valstu parāda ilgtspēju, un tā veicina ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, izmantojot reformas un prioritāras investīcijas. Dalībvalstu sistēmas ietvaros līdz šim iesniegtajos vidēja termiņa plānos ir likts uzsvars uz reformām un investīcijām, kuru mērķis ir uzlabot konkurētspēju. Padomes ieteikumā par eurozonas ekonomikas politiku, kurš ir daļa no Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada, sniegts eurozonas makroekonomiskās politikas novērtējums, tostarp gan par tās fiskālajiem, gan nefiskālajiem aspektiem. Izceļot galvenos makrostrukturālos un institucionālos izaicinājumus, kā arī prioritātes un ieteikumus, kas adresēti gan eurozonai kopumā, gan tās dalībvalstīm, ar šo ieteikumu tiek likts pamats politikas diskusijai par jomām, kas ir kopīgu interešu jomas eurozonas dalībvalstīm.

([1]) OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Padomes Regula (ES) 2024/1264 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).
([4]) Padomes Direktīva (ES) 2024/1265 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām (OV L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

(2) Eurozona ir parādījusi ievērojamu makroekonomisko un sociālo noturību, proti, straujā dezinflācija nav būtiski ietekmējusi nodarbinātību. Šo pozitīvo rezultātu ir veicinājusi arī tās spēja absorbēt satricinājumus un atgūties, kuru apliecināja eurozonas reakcija uz Covid-19 pandēmiju un enerģētikas krīzi. Šī noturība lielā mērā izriet no Savienības, tostarp Eiropas Centrālās bankas (ECB), kā arī dalībvalstu savlaicīgas, izlēmīgas un vienotas politiskās reakcijas, kas palīdzēja pasargāt ekonomiku lielu satricinājumu apstākļos. Šajā ziņā stabila fiskālā situācija vairākās dalībvalstīs 2019. gadā, Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas strauja iedarbināšana un jauni Savienības instrumenti, piemēram, *NextGenerationEU* un *SURE*, kopā ar daudzgadu finanšu shēmu (DFS), nodrošināja eurozonai izšķiroši svarīgo fiskālo telpu, kas ļāva efektīvi reaģēt fiskālajā jomā. Eurozonas noturību ir uzlabojusi arī tās strukturālā pārveide pēdējo desmit gadu laikā. Darba tirgi ir kļuvuši elastīgāki, un finanšu sistēmas ir bijušas daudz stabilākas nekā globālās finanšu krīzes laikā. Laikposmā pēc Covid-19 pandēmijas privātajam patēriņam ir nācis par labu spēcīgs darba tirgus un politikas atbalsta pasākumi, lai gan uzkrājumu līmenis joprojām ir augsts. Publiskās investīcijas ir veicinājis Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) un citi Savienības fondi. Privātās investīcijas ir bijušas daudz mazāk dinamiskas, sevišķi kopš 2022. gada saistībā ar stingrākiem finanšu nosacījumiem un vispārējo globālo makroekonomisko nenoteiktību. Tajā pašā laikā neto eksporta ietekme uz IKP pieaugumu ir bijusi nedaudz pozitīva vājas importa dinamikas dēļ, bet pēdējā laikā eksportu ir ietekmējusi pieaugošā tirdzniecības sadrumstalotība un ierobežojumi. Pēc 0,4 % reālā IKP pieauguma 2023. gadā paredzams, ka 2024. gadā tas būs saglabājies pieticīgs – aptuveni 0,8 % –, bet 2025. gadā palielināsies līdz 1,3 % un 2026. gadā – līdz 1,6 %. Paredzams, ka aktivitātes paātrināšanos 2025. un 2026. gadā veicinās spēcīgāks privātais patēriņš, pateicoties noturīgam, lai arī lēnākam reālo algu un nodarbinātības pieaugumam. Sagaidāms, ka nākamajos divos gados pakāpeniskāk palielināsies kopējās investīcijas, ko veicinās atkopšanās procesā esošās privātās un spēcīgas valstu un ES finansētās publiskās investīcijas, savukārt ārējā pieprasījuma pieaugums veicinās eksportu.

(3) Kopējā inflācija samilza pēc enerģētikas krīzes (eurozonas augstākais vidējais rādītājs bija 10,6 % 2022. gada oktobrī), taču tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā samazināsies līdz 2,1 % un 2026. gadā turpinās samazināties līdz 1,9 %. Inflācijas atšķirības eurozonā, kas bija palielinājušās 2022. gadā, pa šo laiku arī ir sarukušas, un paredzams, ka tās saglabāsies tuvu vēsturiskajiem vidējiem rādītājiem. Dezinflācijas process lielā mērā atspoguļo to ārējo spēku atslābumu, kuri pēdējo trīs gadu laikā izraisīja spēcīgu enerģijas, pārtikas un pakalpojumu cenu pieaugumu. Tas arī parāda ECB īstenoto izlēmīgo politikas pasākumu ietekmi. Reaģējot uz sākotnējo inflācijas kāpumu, ECB vairākas reizes paaugstināja procentu likmes, lai stabilizētu inflācijas gaidas un iegrožotu cenu pieaugumu, vienlaikus sākot samazināt savus aktīvu portfeļus. Monetārā politika pēdējā laikā vairs nav tik ierobežojoša tāpēc, lai nodrošinātu, ka inflācija ilgstoši nostabilizējas ECB vidējā termiņa mērķa, proti, 2 % līmenī.

(4) Neraugoties uz ekonomiskās aktivitātes vājināšanos, darba tirgi 2024. gadā joprojām bija spēcīgi. No 2022. gada beigām līdz 2024. gada vidum nodarbinātība eurozonā pieauga par 3 miljoniem, un darbvietu skaits ir sasniedzis rekordaugstu līmeni. Nodarbinātības pieaugums ir bijis spēcīgs visām vecuma grupām, starp dzimumiem un visos izglītības līmeņos. Palielinājās arī ekonomiski aktīvā darbaspēka līmenis, 2024. gadā sasniedzot nepieredzēti augstu atzīmi, lai gan joprojām saglabājas izaicinājumi jo īpaši attiecībā uz sievietēm, gados jaunākiem un gados vecākiem darba ņēmējiem, romiem un cilvēkiem ar invaliditāti. Tāpat kā daudzas citas attīstīto valstu ekonomikas, arī eurozona ir guvusi labumu no lielām ienākošajām migrācijas plūsmām, tostarp no Ukrainas un citiem reģioniem, kas ir palīdzējis paplašināt darbaspēka piedāvājumu un mazināt darbaspēka un prasmju trūkumu dažās nozarēs un valstīs. Eurozonas bezdarba līmenis 2024. gada oktobrī stabilizējās vēsturiski zemā līmenī, proti, 6,3 %. Darbaspēka un prasmju trūkuma pieauguma tendence, ko bija izraisījusi darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās un pieprasījums pēc jaunām prasmēm un ko vēl saasinājusi straujā atgūšanās no pandēmijas izraisītās recesijas, pēdējā laikā ir nedaudz rimusies. Tomēr daudzās nozarēs joprojām jūtams izteikts darbaspēka trūkums. Labi uzņēmumu peļņas rādītāji un bilances dinamika ir veicinājusi spēcīgu pieprasījumu pēc darbaspēka. Pēdējā laikā salīdzinājumā ar vēsturiski augstāko līmeni ir krities gan to uzņēmumu īpatsvars, kuri ziņo, ka darbaspēks tiem ir ražošanu ierobežojošs faktors, gan brīvo darbvietu skaits, lai gan abi rādītāji joprojām ir augsti un pārsniedz pirmspandēmijas līmeni.

(5) 2023. un 2024. gadā augstas inflācijas un liela darba tirgus pieprasījuma apstākļos pieauga nominālās algas. 2024. gada otrajā ceturksnī nominālā darba samaksa uz vienu darbinieku pieauga par 4,5 % (eurozonas vidējais rādītājs), salīdzinot ar to pašu periodu 2023. gadā, kas ir nedaudz zemāks rādītājs nekā 2023. gadā novērotais. Komisijas 2024. gada rudens prognozē tika lēsts spēcīgs nominālo algu pieaugums 2024. gadā, bet 2025. gadā tas, paredzams, kļūs mērens. Reālās algas, kas 2022. gadā un 2023. gada pirmajā pusē samazinājās, 2023. gada trešajā ceturksnī sāka atgūties. Peļņas daļas pieaugums pēdējos gados un tam sekojošais kritums liecina, ka uzņēmumi absorbē algu pieaugumu, samazinot peļņas daļu, nevis paaugstinot cenas. Pašreizējā reālo algu pakāpeniskā atkopšanās lielā mērā atspoguļo iedzīšanas dinamiku, un šā brīža gaidas, ka augs nominālās algas un produktivitāte,

šķiet, saskan ar atgriešanos pie vidēja termiņa inflācijas mērķa 2 % apmērā. Ienākumu skalas apakšējā daļā ienākumus pabalstīja gan valdības pārvedumi, gan minimālās algas palielinājumi, kas notika pēdējā gada laikā. Tomēr ir jāiegulda papildu pūles, lai panāktu pienācīgas algas un kvalitatīvu darbvietu izveidi, jo nabadzības risks joprojām ir tikai nenozīmīgi zemāks nekā 2019. gadā, un mājsaimniecību finansiālās grūtības pēc pieauguma enerģētiskās krīzes laikā joprojām ir lielas gan mājsaimniecībām ar viszemākajiem, gan ar vidēji zemiem ienākumiem.

(6) Eurozonā ir ieilgušas strukturālās problēmas, kas ietekmē tās konkurētspēju. Tostarp produktivitātes stagnācija, šķēršļi iekšējā tirgū, nepietiekamas privātās investīcijas, ierobežota inovācija un nepietiekama digitālo tehnoloģiju izplatība, augstas enerģijas cenas un administratīvais slogs. Kopējās ražošanas faktoru produktivitātes pieaugums – produktivitātes rādītājs, no kura tiek atrēķināts nodarbinātības un kapitāla pieaugums, – pēdējās desmitgadēs stagnē vairāk nekā citos salīdzināmos starptautiskajos reģionos, piemēram, ASV. Šī situācija rada bažas par eurozonas spēju saglabāt konkurētspēju pasaulē strauju tehnoloģisko pārmaiņu apstākļos. Lai pievērstos šiem izaicinājumiem, nepieciešama daudzpusīga pieeja. Minētā pieeja ietver inovācijas paātrināšanu un progresīvu digitālo un nulles un mazemisiju tehnoloģiju un infrastruktūru ieviešanu, tostarp veicinot uzņēmējdarbības modeļu pielāgošanu un prasmju trūkuma novēršanu, kā arī vajadzības gadījumā uzlabojot piekļuvi digitālajai infrastruktūrai. Turklāt joprojām izšķiroši svarīgi ir veicināt inovācijas izplatīšanos starp nozarēm un uzņēmumiem, uzlabot darbaspēka prasmes, sevišķi zaļās un digitālās prasmes, samazināt administratīvo slogu, vienlaikus saglabājot politikas mērķus un zaļā kursa standartu aizsargāšanu. Tāpat ļoti svarīgi eurozonas konkurētspējas veicināšanai ir padziļināt iekšējo tirgu, novēršot šķēršļus, un nodrošināt iekšējā tirgus noteikumu pareizu īstenošanu un to labāku piemērošanu un izpildi, jo īpaši, integrējot Savienības kapitāla tirgus. Pie tam augstākas enerģijas cenas nekā līdzīgos starptautiskos tirgos vājina vairāku nozaru izmaksu konkurētspēju. Tas nostāda uzņēmumus neizdevīgākā situācijā, īpaši energoietilpīgās nozarēs, kas atkarīgas no naftas un gāzes.

(7) Savienība pasaules mērogā izceļas fundamentālo (jeb pamata) pētījumu ziņā, uzrāda publisko izdevumu līmeni pētniecībai un izstrādei, kas pielīdzināms konkurentu sasniegtajam, taču tā atpaliek lietišķajos pētījumos un pētījumu rezultātu pārvēršanā tirgū pārdodamos produktos, sevišķi augsto tehnoloģiju digitālajā inovācijā. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai eurozona un Savienība neatpaliktu no citām lielākajām ekonomikām pašreizējās inovācijas tendencēs, tostarp zaļās pārkārtošanās, digitalizācijas, mākslīgā intelekta, pusvadītāju un kvantiskās datošanas, kosmosa un biotehnoloģijas jomā. Ņemot vērā stratēģisko digitālo tehnoloģiju pieaugošo nozīmi, spēju attīstīšanai šajā jomā un Savienības priekšrocību izmantošanai ir izšķiroša loma tajā, lai stiprinātu ES vietu globālo tehnoloģiju līderos, tās tehnoloģisko suverenitāti un noturību un lai saglabātu Savienības atvērto stratēģisko autonomiju. Turklāt šķēršļi zināšanu un talanta mobilitātei Eiropas valstīs var kavēt Savienības potenciāla pilnīgu atraisīšanu inovācijas, produktivitātes un konkurētspējas ziņā. Produktivitātes paaugstināšana prasīs paātrināt inovāciju un palielināt investīcijas pētniecībā un izstrādē, īpaši no privātā sektora puses, tostarp izmantojot mērķorientētas un pienācīgi kalibrētas publiskās investīcijas pētniecībā un izstrādē, kas spēj piesaistīt privātos pētniecības un izstrādes spēkus. Ekonomikām saskaroties ar strauju tehnoloģisko pārmaiņu un demogrāfisko izmaiņu spiedienu, izšķiroši svarīgi ir kļuvuši ieguldījumi cilvēkkapitālā. Lai gan terciārās izglītības ieguves līmenis Eiropā kopumā uzlabojas, ir vērojama satraucoša snieguma samazināšanās pamatprasmju līmenī jaunākiem cilvēkiem un pieaugušo iesaistīšanās izglītībā panākumi ir pārāk mazi, kā rezultātā tuvākajā nākotnē gaidāma izglītības rādītāju pasliktināšanās un produktivitātes pieauguma aizture. Turklāt, lai īstenotu divējādo pārkārtošanos uz digitalizāciju un zaļināšanu, ir jāattīsta jaunas prasmes – no pamatprasmēm līdz augstākām un specializētākām prasmēm. Visi minētie izaicinājumi ir jārisina ar mērķtiecīgām izglītības un mācību iniciatīvām visa dzīves cikla garumā. Nosakot par prioritāti izglītību, mācības un prasmju attīstību, Savienība var veicināt inovāciju, produktivitāti un konkurētspēju.

(8) Savienības uzņēmumiem ir vajadzīgi labvēlīgi apstākļi, kas veicinātu apjomradītus ietaupījumus un sekmētu to izaugsmi un paplašināšanos un palīdzētu tiem sekmīgi darboties pasaules tirgos. Aptauju rezultāti liecina, ka normatīvās vides komplicētība un kumulatīvo ziņošanas pienākumu un sarežģīto nodokļu noteikumu pastāvēšana bieži ietekmē uzņēmumu lēmumus par investīcijām un paplašināšanās perspektīvas eurozonā un Savienībā. To izaugsmi iespaido arī ģeopolitiskā spriedze, ģeoekonomiskās fragmentācijas riski, tirdzniecības ierobežojumi un bažas par ekonomisko drošību, kas ietekmē piekļuvi kritiskajām izejvielām un tehnoloģijām. Straujāka pāreja uz apritīgāku ekonomiku palīdzētu novērst kritisko izejvielu trūkumu, tikmēr investīciju veicināšana kopīgi ar Savienības starptautiskajiem partneriem var vēl vairāk stiprināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju, tostarp ar iniciatīvu *Global Gateway* un Eiropas komandas pieeju. Lai mobilizētu resursus nozarēm, kurās vērojams potenciāls

lielam produktivitātes pieaugumam, jānovērš šķēršļi kapitāla un darbaspēka pārdalei. Lai enerģijas tirgū savienotu ražotājus un patērētājus plašās ģeogrāfiskās teritorijās, ir izšķiroši svarīgi attīstīt pietiekamus un izmaksu ziņā efektīvus tīkla starpsavienojumus un efektīvi izmantot esošo tīklu, sevišķi pārrobežu tīklu. Turklāt, lai nodrošinātu pieprasījumreakciju, palielinātu elastības nozīmi un palīdzētu samazināt enerģijas izmaksas, ir izšķiroši svarīgi palielināt energoefektivitāti un ieviest un izmantot nulles un mazemisiju tehnoloģijas, tostarp ar energokopienu starpniecību. Nevajadzīga administratīvā sloga likvidēšana un atļauju saņemšanas atvieglošana un paātrināšana var veicināt uzņēmējdarbību un investīcijas. Strukturālās reformas, piemēram, tādas, ko atbalsta no Savienības fondiem un kas ietvertas valstu vidēja termiņa fiskālajos un strukturālajos plānos, palīdz uzlabot dalībvalstu konkurētspēju. Ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme un attīstība palīdz mazināt atšķirības starp Eiropas reģioniem un sekmē augšupēju sociālo konverģenci. Tomēr vairāk nekā 30 gadus kopš iekšējā tirgus izveides joprojām netiek pilnībā izmantots viss tā potenciāls. Varētu tikt labāk definētas, noteiktas par prioritāti un koordinētas politikas produktivitātes uzlabošanai valstu līmenī. Ne visas dalībvalstis ir šim nolūkam izveidojušas valsts produktivitātes padomes vai arī nav efektīvi izmantojušas izveidoto padomju potenciālu. Regulējuma konverģences un ekonomiskās integrācijas pastiprināšana varētu veicināt privātās investīcijas, produktivitāti un inovācijas spējas, kā arī uzņēmumu piegādes ķēžu diversifikāciju un drošību Savienībā. Savienībai būs arī rūpīgi jāizsver iespējamie kompromisi starp tālāku iesaistīšanos atvērtā tirdzniecībā un ekonomiskās drošības stiprināšanu, no vienas puses, un tīras rūpniecības kursa mērķu sasniegšanu, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā pasaulē, arī turpmāk izmantojot instrumentus aizsardzībai pret negodīgu tirdzniecības praksi, no otras puses. Tāpēc nepieciešama koordinēta pieeja un politikas papildināmība gan dalībvalstu, gan Savienības līmenī.

(9) Eurozonā ir ļoti augsts uzkrājumu līmenis. Ja šie līdzekļi tiktu novirzīti produktīvām investīcijām caur kapitāla tirgiem, tie var ievērojami finansiāli atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, palīdzot novērst atpalicību konkurētspējā. Banku sektors ir finansējuma avots lielai daļai eurozonas uzņēmumu, taču pēdējos gados banku neizdevīgie finansēšanas nosacījumi apgrūtināja to investīcijas. Tomēr kredītu izmaksas uzņēmumiem rūk atbilstoši atsauces likmju samazinājumam. Riska kapitāls un nebanku finansējums, sevišķi inovatīviem uzņēmumiem, nav tik pieejams kā Amerikas Savienotajās Valstīs. Lai gan publiskajām investīcijām ar ANM un citu Savienības fondu atbalstu te var būt zināma loma, eurozonas konkurētspējas uzlabošana, vienlaikus atbalstot zaļās un digitālās investīcijas, ir uzdevums, kas prasa lielu privāto finansējumu. Atvērti, integrēti un labi funkcionējoši kapitāla tirgi ir svarīgi, lai atbalstītu privāto investīciju plūsmu inovācijā un nodrošinātu pienācīgu, šim investīciju uzdevumam atbilstošu finansējumu. Letas un Dragi ziņojumos ierosinātā Eiropas uzkrājumu un investīciju savienība varētu sekmēt konkurētspējīgu un labi funkcionējošu finanšu un banku sektoru, kas atbalstītu izaugsmi, uzlabotu konkurētspēju un palīdzētu izmantot milzīgo privāto uzkrājumu masu pienācīgai investēšanas iespēju finansēšanai. Tas varētu kopumā palīdzēt ērtāk finansēt inovāciju, rūpniecības dekarbonizāciju un zaļo un digitālo pārkārtošanos. Tomēr, lai eurozonā palielinātu to projektu kopumu, kuros vērts investēt, būtu vajadzīga arī preču un pakalpojumu tirgu dziļāka integrācija un regulējuma vienkāršošana. Eurogrupas paziņojumā tā atkārtoti pauda apņemšanos pabeigt banku savienības izveidi saskaņā ar Eurogrupas iekļaujošā sastāvā 2022. gada 16. jūnija paziņojumu.

(10) Nesenās krīzes un nepieciešamā politikas reakcija uz tām dažās eurozonas dalībvalstīs izraisīja valdības parāda palielināšanos un ievērojamu budžeta deficītu. Šo notikumu sekas kopā ar pieaugošajām izmaksām, kas saistītas ar iedzīvotāju novecošanu, turpmākajos gados būs izaicinājums fiskālajai ilgtspējai. Politikas veidotājiem būs jāizveido fiskālās rezerves un jāinvestē taisnīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, sociālajā un ekonomikas noturībā, tostarp Eiropas sociālo tiesību pīlārā, enerģētiskajā drošībā un vajadzības gadījumā – aizsardzības spēju veidošanā. Tālab būs rūpīgi jānosaka valdības izdevumu prioritātes un jākoordinē politikas, lai nodrošinātu, ka investīcijas, kas nepieciešamas ilgtspējīgas un iekļaujošas ekonomikas izaugsmes panākšanai un noturības uzlabošanai, var tikt atbalstītas. Piesardzīga fiskālā politika sekmēs sabalansētu politikas pasākumu kopumu, savukārt finanšu stabilitātei būs būtiska nozīme eurozonas ekonomikas pamatu nostiprināšanā un tās pozīciju nodrošināšanā pasaules ekonomikā. Jaunā ekonomikas pārvaldības sistēma un jo īpaši neto izdevumu pieauguma kā vienīgā darbības rādītāja izmantošana Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanā, sagaidāms, palielinās automātisko stabilizatoru nozīmi eurozonā.

(11) Pēc maksimuma sasniegšanas 2021. gada pirmajā ceturksnī eurozonas dalībvalstu vidējā valdības parāda attiecība pret IKP samazinājās, 2023. gada beigās sasniedzot 88,9 % no IKP. Paredzams, ka kopējā parāda attiecība 2024.–2025. gadā nedaudz pieaugs – līdz 89,6 % no IKP. Šis prognozētais pieaugums atspoguļo augstākas parāda apkalpošanas izmaksas apvienojumā ar nominālā IKP pieauguma palēnināšanos inflācijas krituma dēļ, turklāt parāda

dinamiku joprojām negatīvi ietekmē augsts primārais deficīts. Tajā pašā laikā gaidāms, ka atlikumu un plūsmu korekcijas 2024.–2025. gadā kļūs parādu palielinošas. Valsts parāda attiecība dažādās valstīs atšķiras: paredzams, ka līdz 2025. gada beigām lielākajā daļā dalībvalstu parāda attiecība pret IKP būs mazāka nekā 2020. gadā. Tomēr vienpadsmit eurozonas dalībvalstīs parāda attiecība joprojām pārsniegtu 60 %, bet piecās tā saglabātos virs 100 %. Tā kā eurozonā parāds joprojām pārsniedz pirmspandēmijas līmeni un daudzās dalībvalstīs ir parāda ilgtspējas problēmas, nepieciešamas pastāvīgas, diferencētas, pakāpeniskas un reālistiskas parāda samazināšanas stratēģijas saskaņā ar jauno ekonomikas pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu parāda ilgtspēju un atjaunotu fiskālās rezerves. Tajā pašā laikā reformas un investīcijas stiprinātu IKP izaugsmi, veicinot arī fiskālo ilgtspēju. Tiek lēsts, ka fiskālā nostāja eurozonā 2024. gadā bija bremzējoša, proti, 0,5 % no IKP, un tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā būs nedaudz bremzējoša, proti, mazliet virs 0,25 % no IKP. Jaunās fiskālās sistēmas pienācīga īstenošana nozīmētu nedaudz bremzējošu fiskālo nostāju eurozonā arī 2026. gadā. Lai gan pastāv lielas atšķirības starp dalībvalstīm (jo īpaši, ņemot vērā budžeta stāvokli katrā no tām), pēc pēdējos gados vērojamās spēcīgās ekspansijas eurozonā šāda nostāja ir pamatota. Ir vajadzīga piesardzīga politika, ņemot vērā nepieciešamību turpināt fiskālās stabilitātes palielināšanu un turpināt atbalstīt pašreizējo dezinflācijas procesu. Pakāpeniskai un diferencētai fiskālajai konsolidācijai apvienojumā ar reformām un investīcijām, kā arī ANM un citu Savienības fondu pieejamību būtu jāaizsargā ekonomikas izaugsme un jāveicina potenciālā izaugsme eurozonā.

(12) Publisko finanšu stiprināšanai ir izšķiroša nozīme nākotnes krīžu pārvarēšanā un pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu ilgtspējas nodrošināšanā. Tiek prognozēts, ka, lai gan ar ievērojamām atšķirībām starp dalībvalstīm, novecošanas izraisītie izdevumi palielināsies, sevišķi sakarā ar pieaugošajām pensiju izmaksām, kā arī veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes izmaksām. Šī nepieciešamā publisko finanšu korekcija ir sarežģīta un akcentē vajadzību rūpīgi pārvaldīt ieņēmumus un izdevumus. Publiskie ieņēmumi eurozonā pēdējo divdesmit gadu laikā vidēji ir saglabājušies stabili – aptuveni 45,6 % no IKP –, savukārt izdevumi finanšu krīzes un Covid-19 pandēmijas laikā pieauga. Paredzams, ka ieņēmumu attiecība 2024. gadā būs palielinājusies negaidītu nodokļu ieņēmumu un sociālo iemaksu dēļ sakarā ar spēcīgu darba tirgu, un tiek prognozēts, ka 2025. gadā tā turpinās palielināties, ko veicinās diskrecionāri ieņēmumu pasākumi. Tomēr nodokļu ieņēmumu pašreizējais sastāvs, iespējams, ne vienmēr ir optimāls, un darbaspēka nodokļu ķīlis eurozonā ir salīdzinoši liels salīdzinājumā ar citām attīstītajām ekonomikām. Tas ir īpaši aktuāli, ņemot vērā nepieciešamību maksimāli palielināt dalību spēcīgā darba tirgū, kurā bažas rada darbaspēka trūkums. Būtu vēlams pārvirzīt nodokļu slogu no darbaspēka uz citiem nodokļiem, kas varētu mazāk ietekmēt izaugsmi un ir mazāk kropļojoši, piemēram, īpašuma vai vides nodokļiem. Mērķtiecīga nodokļu un pabalstu sistēmu stimulu pārskatīšana, kā arī aktīva darba tirgus politika un kvalitatīvas un izmaksu ziņā pieejamas agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes un ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana varētu palīdzēt mazināt darbaspēka trūkumu, vienlaikus nodrošinot stabilu ieņēmumu plūsmu, kas atbalstītu nepieciešamās publisko finanšu korekcijas. Pasākumi, kas vērsti pret agresīvu nodokļu plānošanu, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas arī var uzlabot nodokļu sistēmu efektivitāti un taisnīgumu, vienlaikus sekmējot atveseļošanos un palielinot ieņēmumus. Lai gan kopējā izdevumu attiecība pret IKP kopš 2021. gada ir samazinājusies, tā joprojām ir augsta salīdzinājumā ar pirmspandēmijas līmeni. Tiek prognozēts, ka izdevumu attiecība 2024.–2025. gadā stabilizēsies aptuveni 49,6 % apmērā no IKP, jo primāro kārtējo izdevumu ierobežošanu, kas saistīta ar jaunās ES fiskālās sistēmas īstenošanu, neitralizēs lielāki procentu izdevumi.

(13) Eurozonas finanšu sistēma ir izrādījusies stabila apstākļos, kad strauji auga procentu likmes, un tagad tā saskaras ar neskaidru makroekonomisko situāciju, kurā pieprasījums pēc aizdevumiem ir zems un nekustamā īpašuma sektorā vairākās dalībvalstīs vērojama neaizsargātība. Spēcīga uzņēmumu rentabilitāte pēdējos gados ir palīdzējusi uzņēmumiem apkalpot parādus par spīti neizdevīgākiem finansēšanas nosacījumiem. Tomēr vāja ekonomikas izaugsme un darbaspēka izmaksu pieaugums var palielināt neaizsargātību dažās nozarēs. Jo īpaši komerciālā nekustamā īpašuma cenas ir strauji kritušās, radot bažas par parāda apkalpošanu, savukārt mājokļu cenu dinamika dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Banku nozares noturību ir veicinājis spēcīgs prudenciālais regulējums, tostarp augstākas kapitāla prasības un uz aizņēmējiem vērstu pasākumu piemērošana. Ieņēmumus nenesošo aizdevumu daļa joprojām ir maza, taču parādās pasliktināšanās pazīmes nekustamā īpašuma nozarē. Augošajā nebanku finanšu sektorā arī ir vērojama neaizsargātība, jo likviditātes asimetrija netiek mazināta un aizņemto līdzekļu īpatsvars ir pārmērīgs. Minētā neaizsargātība varētu izraisīt krasākas cenu korekcijas pēkšņas tirgus korekcijas gadījumā,

AR ŠO IESAKA eurozonas dalībvalstīm individuāli, tostarp īstenojot savus atveseļošanas un noturības plānus, un kolektīvi Eurogrupas ietvaros 2025.–2026. gadā veikt turpmāk minētos pasākumus.

1. **Konkurētspēja**

Steidzami veicināt produktivitāti, atvieglojot resursu pārorientēšanu uz nozarēm ar augstu produktivitāti un nozarēm, kurās ir augstas produktivitātes potenciāls, uzlabojot preču un pakalpojumu tirgu darbību un tos vēl vairāk integrējot un izmantojot strukturālas reformas. Pievērsties inovācijas ekosistēmu sadrumstalotības jautājumam un stiprināt to spēju radīt revolucionāras inovācijas, tostarp progresīvās digitālajās un nulles un mazemisiju tehnoloģijās un infrastruktūrā, un sekmēt jaunu digitālo un nulles un mazemisiju tehnoloģiju un inovatīvu darbību plašāku ieviešanu. Stimulēt uzņēmumu izdevumus par lietišķo pētniecību un inovāciju un rezultātu pārvēršanu pārdodamos produktos. Īstenot politiku, kas veicina digitālo un augsto tehnoloģiju risinājumu ieviešanu uzņēmumos. Uzlabot uzņēmumu efektivitāti un spēju sasniegt optimālu mērogu, jo īpaši padziļinot iekšējo tirgu. Uzlabot uzņēmējdarbības vidi, samazinot nevajadzīgu administratīvo slogu un regulējuma sarežģītību un novēršot šķēršļus investīcijām, vienlaikus saglabājot politikas mērķus. Panākt, ka rūpniecības politika ir faktiski vērsta uz stratēģiskām nozarēm un tehnoloģijām, vienlaikus nodrošinot, ka publiskais atbalsts tiek koordinēts Eiropas līmenī un nekropļo konkurences apstākļu vienlīdzību iekšējā tirgū, un efektīvi veicina eurozonas konkurētspēju un tās atvērto stratēģisko autonomiju. Veicināt uzņēmējdarbību un jaunu uzņēmumu izveidi.

Ātri attīstīt Eiropas uzkrājumu un investīciju savienību, veicinot konkurētspējīgu un labi funkcionējošu finanšu un banku sektoru, lai atbalstītu izaugsmi un investīcijas un uzlabotu konkurētspēju. Pabeigt banku savienības izveidi, turpinot darbu pie visiem vēl nepabeigtajiem elementiem saskaņā ar paziņojumu, ar kuru Eurogrupas iekļaujošā sastāvā nāca klājā 2022. gada jūnijā, un pabeigt krīzes pārvaldības un noguldījumu apdrošināšanas sistēmas reformu. Panākt progresu atlikušajos Kapitāla tirgu savienības 2020. gada rīcības plāna pasākumos un nodrošināt jau saskaņoto pasākumu ātru īstenošanu, kā arī virzīt uz priekšu darbu pie pasākumiem, kas noteikti paziņojumā par kapitāla tirgu savienības nākotni, ar kuru Eurogrupa nāca klājā 2024. gada martā, lai nodrošinātu padziļinātus, labi funkcionējošus un integrētus Eiropas kapitāla tirgus patērētāju un uzņēmumu labumam. Uzlabot uzņēmumu, sevišķi inovatīvu MVU, piekļuvi pienācīgam finansējumam, lai tie varētu augt un investēt, kā arī uzlabot iedzīvotāju piekļuvi plašākai investīciju iespēju izvēlei kapitāla tirgos. Ar mērķtiecīgu finanšu instrumentu palīdzību izvērst Savienības atbalstu, lai uzlabotu MVU piekļuvi kapitālam, jo īpaši inovācijas un paplašināšanās nolūkiem, tādējādi panākot pēc iespējas lielāku Savienības finansējuma ietekmi. Mobilizēt riska kapitālu, sevišķi jaunuzņēmumiem un augošiem uzņēmumiem, izmantojot labi funkcionējošus un integrētus Eiropas kapitāla tirgus, lai piesaistītu uzkrājumus un riska kapitālu gan no Savienības, gan no avotiem ārpus tās.

Veicināt darbaspēka prasmju pilnveidi un tā pārkvalifikāciju, kā arī kvalitatīvu darbvietu izveidi, lai palielinātu produktivitāti, jo īpaši demogrāfisko izmaiņu kontekstā, un atbalstītu taisnīgu zaļo un digitālo pārkārtošanos. Vēl vairāk palielināt dalību darba tirgū, tostarp, pastiprinot aktīvas darba tirgus politikas. Pilnveidot izglītības un mācību politiku, tostarp profesionālajās izglītības un apmācības politiku, lai uzlabotu izglītības rezultātus un nodrošinātu labāku atbilstību starp prasmju pieprasījumu un piedāvājumu.

Veicināt materiālas un nemateriālas investīcijas kritiski svarīgajās tehnoloģijās, infrastruktūrā un tādās kopīgu prioritāšu jomās kā digitālā un zaļā pārkārtošanās, enerģētiskā drošība un aizsardzības spēju veidošana, mobilizējot privāto kapitālu un nodrošinot nepieciešamās publiskās investīcijas, vienlaikus izvairoties no iekšējā tirgus kropļojumiem. Stimulēt investīcijas pētniecībā un izstrādē, jo īpaši atvieglojot privātā sektora izdevumus ar uzlabotiem investīciju pamatnosacījumiem, īstenojot strukturālās reformas un uzlabojot publiskā finansējuma koordināciju, tostarp Savienības līmenī. Turpināt atveseļošanas un noturības plānu ātru īstenošanu un pilnībā izmantot kohēzijas politikas programmas. Padarīt efektīvāku politikas rīcību, kuras mērķis ir produktivitātes palielināšana, nodrošinot, ka pasākumi tiek pienācīgi definēti, koordinēti un noteikti par prioritāti, tostarp uzlabojot pārvaldību, iesaistot vietējās un reģionālās pašvaldības un efektīvāk izmantojot valstu produktivitātes padomes.

2. **Noturība**

Atvieglot nepietiekami pārstāvēto grupu – konkrēti, sieviešu, jauniešu, vecāka gadagājuma cilvēku, mazkvalificētu personu, kā arī personu ar invaliditāti un migrantu izcelsmes personu – integrāciju darba tirgū. Novērst šķēršļus dalībai darba tirgū, tostarp, uzlabojot piekļuvi pirmsskolas izglītībai un aprūpei un ilgtermiņa aprūpei un šīs izglītības un aprūpes kvalitāti. Papildus taisnīgai darbaspēka mobilitātei un darbaspēka piedāvājuma un prasmju izmantošanai Savienības iekšienē veikt pasākumus, lai uzlabotu sliktus darba apstākļus un veicinātu tādu trešo valstu valstspiederīgo pārvaldītu likumīgu migrāciju, kuri tiktu nodarbināti profesijās ar darbaspēka trūkumu.

Saskaņā ar valstu praksi un vienlaikus respektējot sociālo partneru lomu, stiprināt faktorus, kas veicina algu un produktivitātes ilgtspējīgu pieaugumu, sevišķi personām ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Darba samaksas noteikšanas sarunās būtu jāņem vērā salīdzinošā konkurētspējas dinamika un jāizvairās no ilgstošu konkurētspējas

atšķirību veicināšanas eurozonā. Nodrošināt sociālo partneru efektīvu iesaisti politikas veidošanā un stiprināt sociālo dialogu. Veicināt darba aizsardzību visās nozarēs. Jaunu tehnoloģiju ieviešanā ievērot cilvēkcentrētu pieeju.

Stiprināt nodarbinātības stimulus, pārvirzot nodokļu slogu prom no darbaspēka, tostarp ar mērķtiecīgām nodokļu un pabalstu sistēmu reformām. Apkarot nabadzību, aizsargājot un stiprinot sistēmas adekvātai un ilgtspējīgai sociālajai aizsardzībai un iekļaušanai, tostarp uzlabojot piekļuvi cenas ziņā pieejamiem un ilgtspējīgiem mājokļiem.

Izstrādāt un īstenot visaptverošu Savienības mēroga stratēģiju, kas papildinātu un apvienotu valstu stratēģijas efektīvas elektrifikācijas un zaļās pārkārtošanās jomā, tostarp strauji palielinot atjaunīgās enerģijas ražošanu un izmantošanu un vēl vairāk samazinot importēto fosilo degvielu izmantošanu. Konkrēti, lai savienotu ražotājus un patērētājus plašās ģeogrāfiskās teritorijās, izšķiroša nozīme jo īpaši ir pietiekamiem, izmaksu ziņā efektīviem un efektīviem tīkla starpsavienojumiem, jo īpaši pārrobežu starpsavienojumiem. Intensificēt darbu, lai palielinātu gatavību nelabvēlīgām norisēm, tostarp klimata pārmaiņām un ar dabu saistītiem un ģeopolitiskiem riskiem, sevišķi šādiem riskiem visvairāk pakļautajos reģionos.

3. **Makroekonomiskā un finanšu stabilitāte**

Lai nodrošinātu atbilstību jaunajai fiskālajai sistēmai nolūkā uzlabot parāda ilgtspēju un veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, panākt, ka gada neto izdevumu pieauguma tempi katrā dalībvalstī nepārsniedz maksimālo Padomes ieteikto rādītāju. Tam būtu jānodrošina pienācīgi diferencētas fiskālās korekcijas un 2025. un 2026. gadā eurozonas fiskālajai nostājai kopumā vajadzētu būt nedaudz bremzējošai.

Nosakot fiskālās stratēģijas, uzlabot izdevumu un ieņēmumu pasākumu kvalitāti un efektivitāti. Samazināt nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, apkarot agresīvu nodokļu plānošanu un saskaņot fiskālās stratēģijas ar politikas mērķiem, piemēram, ar nodokļu sloga pārvirzīšanu no darbaspēka uz mazāk kropļojošām nodokļu bāzēm.

Uzraudzīt makrofinansiālās stabilitātes riskus, kas saistīti ar aktīvu kvalitāti un aktīvu pārcenošanu, tostarp ar klimatu un vidi saistītus riskus, un pienācīgi stiprināt nebanku finanšu starpniecības sektora reglamentējošo instrumentu kopumu, lai pārvaldītu un mazinātu apzinātos riskus.

Turpmākajā darbā pie ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanas ņemt vērā pieredzi, kas gūta, izstrādājot un īstenojot Savienības visaptverošo ekonomikas politikas reakciju uz Covid-19 krīzi. Turpināt virzību uz priekšu darbā pie EMS padziļināšanas, pilnībā respektējot Savienības iekšējo tirgu un ievērojot atklātību un pārredzamību pret dalībvalstīm, kas nav eurozonas dalībnieces. Turpināt euro starptautiskās nozīmes stiprināšanu un panākt turpmāku progresu darbā pie digitālā euro.

Briselē, 2025. gada 13. maijā

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs

A. DOMAŃSKI